

קסה¹

תשובת רבי' יוסף טוב עלם. שנים שנתקוטטו² והכה אחד את חברו, ולאחר זמן בא ואמר הריני מקבל עלי כל רידוי וקנס שיאמרו ב"ד ותמחול לי מה שהעויתי, וקפץ ונשבע מלמחול לו עולמית, וכשעברה חמתו נתחרט מן שבועה,³ ושאל ידידי י"ל⁴ שנשבע זה לבטל המצוה שהרי כת'⁵ לא תקום וכת'⁶ נושא עון ועובר על פשע, למי⁷ נושא עון למי שעובר על פשע, ולא חייל' שבועה עליה, או דילמ' (או דילמ') אינ' ביטול מצוה וחייל'. וא"ת דחייל', יכול הוא לחבקו (ולפסקו) [ולנשקו]⁸ לדבר עמו באהבה הואיל ואינ' מוצא מחילה מפיו או לא.

כך נ"ל משום נשבע לבטל המצוה אין לדונו, דהא תנן⁹ מניין שאם לא מחל שנקרא אכזרי שנ' ויתפלל אברהם אל האלהים, ואם אית', לישני שעובר בלאו דלא תקום, אלא ודאי אין לדונו בלאו שהרי וקימ' אי אפשר¹⁰ בלא נטירה, אלא מיהו אכזרי הוא. ונקימה ונטיר' כבר פירשו רבותי¹¹ (וקימ') [נקימה] א"ל השאלני מגלך ולא השאילו(ני), למחר א"ל השאלני קרדומך א"ל איני משאילך כדרך שאתה לא השאלתני, זו היא נקימה, ונטיר' השאלני קרדומך ולא השאלו, ולמחר א"ל השאלני (ורגלך אל המלך) [מגלך א"ל הא לך] [ד78] איני כמותך שלא השאלתני. ועוד תנן גבי נדרים¹² פותחי' לו (כי דר הכתובה בתורה) [מן הכתוב שבתורה], אמ' לו אילו היית' יודע על לא תקום ולא תטור וחי אחיך עמך ושמא [יעני]¹³ ואי אתה יכול לפר[נ]סו ואומ' אילו הייתי יודע לא הייתי נודר הרי זה מותר, מדקתני

1 **המשיב:** ר' יוסף טוב עלם או רש"י. **מקורות:** כ"י אוקספורד 844, דף ג78-ד, סי' קסז; שבלי הלקט, ח"ב, סי' מח, מהד' ש' חסידה עמ' רטו-ריח (על שם 'דבנו שלמה זצ"ל'. משם נדפסה התשובה, ורק בחלקה, בתשובות רש"י, סי' רמה).

2 בשבלי הלקט נוסף: זה עם זה.

3 בשבלי הלקט נוסף: ורוצה למחול לו.

4 כנראה צ"ל: אם יש לומר. בשבלי הלקט: לומר.

5 ויקרא יט, יח.

6 מיכה ז, יח.

7 ראש השנה יז ע"א, ובמקבילות.

8 שבלי הלקט.

9 משנה בבא קמא ח, ז.

10 בשבלי הלקט: שהרי נתבזה ואי אפשר.

11 יומא כג ע"א.

12 משנה נדרים ט, ד.

13 בכתב היד רווח של מילה אחת.

פותחין בחרטה מכלל דלאו ביטול מצוה הוא, דא"כ למה לי לפתח בחרטה, ומי שרי והתנן¹⁴ אין נשבעין לעבור על המצוה ולא חיילא שבועה כלל, אלא ודאי אין בכך ביטול, דכבר פירשו חכמי¹⁵ איזהו ביטול מצוה נשבע שלא לעשות סוכה שלא ליטול לולב. ולחבקו ולנשקו אי אפשר, שאין מחילה גמורה [מזו], שהרי כתוב 'במקרא דכת'¹⁶ וישב אבשל' בירושלים שנתים ימים ופני המלך לא ראה, דנקיט עליה מילתי' מחמת אמנון שהרגו, בשעת מחילה כת'¹⁷ ויבא (אמנון) [יואב] אל המלך (ויגדלו) [ויגד לו] ויקרא אבשלום ויבא אל המלך וישתחוו אפים ארצה וישק המלך לאבשלום, מדשתיק קאמ'¹⁸ ולא אמ' הריני מוחל לו, מכלל דנשיקה מחילה מעליות' היא. אלא הריני מוצא לומ' תקנה לשבועת', יביאו עשרה בני אדם ויאמ' בפניהם נתביי[ש]תי¹⁹ בפני כל ונשבעתי שלא למחול ואיני יודע מה לעשות, והלה אומ' חטאתי לי²⁰ אלהי ישראל ולפלו' שחבלתי בו, והם אומ' מחול לך ושרי לך, נמצא שניה' יוצאים ידי שמים ומחילה קיימת. [ומנא לן דבעינן עשרה דאמר רב חסדא²¹ צריך לפייסו בשלש שורות של שלשה שלשה בני אדם שנאמר ישור על אנשים ויאמר חטאתי ואמר רב יוסף בר חנינא מת יוליך עשרה בני אדם ומעמידן על קברו וכו'].²² ומנא תימרא דעבדינן בנדרים כן, דתניא²³ המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנווני הרגיל אצלו ויאמר איש פלו' מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה, והלה נותן לו ויבא ויטול מזה, היה לו בית כו', ילפינן מיהא דגילוי דעת' מילתא (וזו כין) [וזוכין] בכך להיות ידו כידו והויא ליה מחילה גמורה. ואי יהיב ליה קנס שרי ליה למישקליה, שאין מחילה תלויה בקנס, דתנן גבי חמש' דברי²⁴ אע"פ שהוא נותן לו כל אילי נביות אינו נמחל עד שיבקש ממנו מחילה שנ' ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחיה.

14 שם ב, ב.

15 משנה שבועות ג, ח.

16 שמואל ב יד, כח.

17 שם, לג.

18 בשבלי הלקט: מדאשתיק קרא.

19 בשבלי הלקט: נתחבלתי.

20 על פי יומא פז ע"א.

21 שם.

22 שבלי הלקט, וכאן דילוג מחמת הדומות.

23 משנה נדרים ד, ז.

24 משנה בבא קמא ח, ז.